

ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΑΜΠΕΛΑΣ

Ἐξέχουσα φυσιογνωμία τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων, ἐνθουσιώδης τῶν Μουσῶν λάτρης ὁ Τιμόλεων Ἀμπελάς ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὴν 26 Αὐγούστου. Ἡ δρᾷσις τοῦ ὑπῆρξε μακρά, συνεχῆς, ἀκούραστος, καὶ ἀπὸ φιλολογικῆς ἀπόψεως καὶ ἀπὸ κοινωνικῆς. Ἐπὶ ἐξηκονταεταίαν δλόκληρον ἡγωνίσθη εἰς τὸν στίβον τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων.

Διὰ τὸν εὖτως ἀγωνισθέντα καὶ διακριθέντα ἄνδρα, εἶδε πολλὰ νὰ γραφῶσι. Ἀλλὰ ὁ σημερινὸς κόσμος δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ γράμματα τόσον, ὅσον διὰ τὴν ὀλίκην εὐμάρειαν. Ἡ γραμματολογία ὅμως ἀσφαλῶς θὰ μνησθῇ εὐφύμῳ τοῦ ὀνόματος τοῦ συμπαθοῦς καὶ πολυγράφου συγγραφέως.

Ὁ Τιμόλεων Ἀμπελάς ἐγεννήθη ἐν Πάτραις τῇ 1850. Ὁ πατήρ του κατήγετο ἐξ οἰκογενείας τῆς Κερπινῆς τῶν Καλαδρύτων. Τὰς πρώτας σπουδὰς διήνυσεν ἐν Σύρῳ ἐνθα ἐδικηγόρησε κατόπιν, ἐξέδωκε δὲ συγχρόνως τὰ πρώτα φιλολογικὰ καὶ δραματικὰ ἔργα. Ἠκολούθησε τὸ δικαστικὸν στάδιον, διορισθεὶς τῇ 1877 πρωτοδίκης—γενόμενος Πρόεδρος πρωτοδικῶν καὶ Ἐφέτης—καὶ ἀποχωρήσας τῆς ὑπηρεσίας τῇ 1912.

Ἀλλ' ἡ κλίσις τοῦ Ἀμπελά ἐξεδηλώθη ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας πρὸς τὴν φιλολογίαν, εἰς ἣν μετὰ μεγάλου ζήλου ἀφοσιώθη, καὶ δὴ εἰς τὰ

περισσότερα εἶδη αὐτῆς. Ἐφηβος ἔτι ἐδημοσιογράφησεν εἰς τὸν «Ἐθνοφύλακα» ἐκτοτε δὲ ὑπῆρξε συνεργάτης τῶν κυριωτέρων ἐφημερίδων, περιοδικῶν καὶ ἡμερολογίων.

Εἶνε μακρότατος ὁ κατάλογος τῶν ἔργων του, ἱστορικῶν, ποιητικῶν, θεατρικῶν, νομικῶν, ἱστορικῶν, εὐθυμογραφικῶν. Τὰ πρώτα ἔργα του εἶναι δύο ποιητικαὶ συλλογαὶ (Κογχόλαι Παλμοὶ) καὶ διηγήματα (Καύνειος ἔρως—Ἐλένη τῆς Μιλήτου) ἧτις μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ Α. Φραβασίλη Ἰταλιστῇ.

Περισσότερον ἡσχολήθη εἰς τὸ δρᾶμα, γράψας τὸν «Νέρωνα», (1869) τὸν «Ἱερὸν λόχον», τὴν «Βιργινίαν τὴν Ῥωμικὴν», τὸν «Λέοντα Καλλέργην» (1869), τοὺς «Μάρτυρας τοῦ Ἀρχαδίου», τοὺς «Κρήτας καὶ Βενετούς», τὸν «Πρίγκιπα τοῦ Μωρέως» (βραβευθέντα) τὴν «Τιμόκλειαν», τὴν «Δενίαν», τὴν «Ἀρτεμισίαν» βραβευθεῖσαν τῇ 1896, τὴν «Αἰλλαν Εὐδοκίαν», τὴν «Τελευταίαν Δούκισσαν τῶν Ἀθηνῶν», (ἐπαινεθέντα ἐν διαγωνισμοῖς) τὴν «Σκλήρην» τὴν «Κλεοπάτραν» (ἀμφότερα βραβευθέντα τῇ 1904 καὶ 1905) τὴν «Ἀχτὴν», τὴν «Ρίταν Δράκκα» βραβευθεῖσαν εἰς τὸν Καλοκαιρινεὸν τῇ 1907. Ἐκτούτων ἀρκετὰ ἐπανειλημμένως ἐδιδάχθησαν ἀπὸ σκηνῆς ὡς οἱ Κρήτες καὶ οἱ Βενετοί, ἡ Ἀρτεμισία, ὁ Λέων Καλλέργης, ἡ «Σκλήρην» ἡ «Τελευταία Δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν», ἡ «Κλεοπάτρα», ἡ Ρίτα Δράκκα. Ἀλλὰ καὶ ἡ κωμῶδια τὸν εἴλκυσε.

Ἐγραψε τὰς κωμῶδας «Ἀδθηριάδα», τοὺς «Ἀναμορφωτάς» (βραβευθέντας τῇ 1903) «Τὸ πεδῖον τῆς Τιμῆς», τὴν «Ἑορτὴν τοῦ Μίμη», «Φάτις-ο κλόκ», «Πῶς μυγιάζονται», τὴν «Χορὸν τῆς Μιχαλοῦς». Ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἔργων του ἄξια μνείας εἶνε ἡ Ἱστορία τῆς Σύρου χιλιοσέλιδος ἐκδοθεῖσα τῇ 1875, ἡ Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Κλεοπάτρας, αἱ Ἡπειρωτικαὶ σελίδες (Ἀλῆ Πασᾶς—Χάρμκω—Βασιλικὴ—Φροσύνη) κατὰ νεωτέρας ἐρεῦνας, αἱ Ἰόνιοι νῆσοι πρὸ τῆς Ἑνώσεως (τρεῖς διαλέξεις ἐν τῇ «Παρνασσῷ») Ἱστορία τοῦ Ἑλληγεβουλγαρικοῦ πολέμου, ἐκδοθεῖσα ἐν Ν. Ὑόρκῃ. Ἐκ δὲ τῶν νομικῶν ἡ Γεωργικὴ νομοθεσία ἐν Ἑλλάδι, ὁ Νομικὸς ὁδηγὸς τῶν ναυτιλλομένων, ἡ Ἑργασία ἐν Ἑλλάδι, ἡ Πνευματικὴ ἰδιοκτησία. Ἐκ τῶν καὶ πλέον εἶνε τὰ ἄρθρα, διχτυριὰ καὶ π. τ. ἐξω κ' ἐκεῖ ἐσκορπισμένα. Ἰδοὺ μερικοὶ τίτλοι: Ἡ παραμονὴ τῆς ἀπεγραφῆς.—Αἱ Ἑλληνίδες ποιήτριαι ἐν Ἀνατολῇ.—Ἡ Κλεοπάτρα ἐν τῇ Καλλιτεχνίᾳ.—Οἱ Ἑβραῖοι καὶ αἱ περὶ

αὐτῶν προλήψεις.—Σαπφώ καὶ Λευκάτας.—Οἱ θυμελικοὶ ἐν τῷ ἀγιολογίῳ.—Ἑλληνες νομικοὶ ὡς ποιηταί.—Τὰ ἐν ᾧ διχαστήρια.—Τὰ κωδωνοστάσια ἐν Ζακύνθῳ.—Αἱ δύο Ἀταλάνται.—Ὁ ὀμφαλὸς τῆς γῆς.—Ὁ Μανερικὸν Ρίς τῶν Βρυξελλῶν.—Τύπος λογίου (Σ. Δε-Βιάζης).—Θέατρα καὶ διαζύγια.—Χίλιοι συγγραφεῖς ἑνὸς βιβλίου.—Τὸ μετὰ μίαν γενεὰν ἐροτολόγιον.—Τὸ ἀγρυπνον κῶμα.—Παῦλος Καρρέρ.—Συμπτώσεις καὶ ἀλληλομιμήσεις.—Μιά ὥρα ὑπὸ τὴν γῆν.—Ἡ ἐπιδημία τῆς ποσοστίτιδος.—Ὁ Ἀρχιδούξ Σαλδοάτῳ.—Ψύχωσης δικομανίας.—Τὸ πρῶτον λάφυρον.—κλπ. Ἐσχάτως εἶχε γράψῃ δέκα διηγήματα ἱστορικῆς τὰ περισσότερα ὑποθέσεως, δημοσιευθέντα εἰς τὴν «Εἰκονογραφημένην Ἀτλαντίδα».

Ἡ ξηρὰ ἀλλὰ πυκνὴ ἀναγραφή τῶν ἔργων τοῦ εἶνε ὁ εὐγλωττότερος ἔπαινος περὶ τοῦ ἐκλιπόντος λογίου. Αἱ δάφναι αἱ ὅποιαι κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν διαγωνισμῶν καὶ κατὰ τὸν ἐροτασμὸν τῆς πεντηκονταετηρίδος τοῦ ἐν Ζακύνθῳ τῇ προσεφέρθησαν, τὰ παράσημα τὰ ὅποια τῇ ἀπενεμήθησαν, εἶνε ἡ δικαία ἀμοιβὴ μίᾳς ἐργασίας εὐτυνευδῆτου, ὀτρυνῆς, ἀφιλοκερδοῦς, πατριωτικῆς, κοινωνικῆς. Διότι ὁ Τιμ. Ἀμπελᾶς ἔδρασεν ἐπωφελῶς ὡς ἱδρυτῆς τοῦ «Παρνασσοῦ» τοῦ ὁποίου διετέλεσεν Ἀντιπρόεδρος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς συστάσεώς του, τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἑθνολογικῆς Ἑταιρείας, τοῦ «Ὁμίλου τῶν Φιλοτεχνῶν», τοῦ ὁποίου διετέλεσε Πρόεδρος, ὡς μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τῆς Ἑταιρείας τῶν θεατρικῶν συγγραφέων, ἧς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτῶν, τοῦ «Ἑθνικοῦ Συνδέσμου» κλπ.

Ἡ ζωὴ τοῦ Τιμολέοντος Ἀμπελᾶ ὑπῆρξε μία ἀνεξάντλητος πηγὴν ὥραιων ἐμπνεύσεων, ἃς ἐξωντάνευε τὸ πῦρ τῆς μεγάλης του καρδίας. Γλυκὺς, εὐπροσῆγορος, ἐξωτερικεῖε τὰ αἰσθήματά του κατὰ τρόπον ἐλκυστικώτατον. Ἡ ἀφήγησίς του ἦτο χαρίεσσα, τὸ πνεῦμα τοῦ εὐαγροφον. Ὅσοι τὸν ἀνεδράφησαν, διατηροῦν μίαν ζωηρὰν ἀνάμνησιν τῆς εὐχαρίστου συντροφιάς του.

Ὁ Ἀμπελᾶς ἐζῆσε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ρωμαντισμοῦ ἦτο ἐκ τῶν τελευταίων ἀντιπροσώπων του. Πιστὸς εἰς τὰς εὐγενεῖς καὶ αἰσθηματικὰς παραδόσεις, διετήρησε παρὰ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν ἀμείωτον τῆς ἀγνότητά τοῦ αἰσθήματος, τὸ αὐθόρμητον τοῦ πνεύματος. Δὲν ἐπηρέασθη ἀπὸ τὰ καινὰ δαιμόνια, ἀπὸ τὴν ἐφήμερον διαφήμῃσιν, ἀλλ' ἐνέμεινε εἰς τὴν ὥραν τοῦ παρελθόντος ἀτμόσφαιραν. Διὰ τῆς γραφίδος τοῦ ἀνεβίωσαν χαρακτηριστικὰ φυσιογνωμίαι τοῦ παρελθόντος. Καὶ μέχρις ἐσχάτων ἀπὸ τὸ φῶς ἐκεῖνο τοῦ ἀφθάρτου μεγαλείου ἐφωτίζετο. Ἦτο Ἕλλην καὶ τὸ αἰσθημα καὶ τὴν σκέψιν. Ἦτο συγγραφεὺς αὐτόφωτος.

Εἰς τοιοῦτον περιβάλλον ζῶν ἡγωνίσθη ὁ πρὸ τῶν ἰδεῶν του. Θεωσώτης τοῦ καλλιπεύου

λόγου, ὑπῆρξε σφοδρὸς πολέμιος τῶν μαλλιαρῶν Ὡς ἐφέτης διεξήγαγε τὰς ἀνακρίσεις κατὰ τοῦ σχολείου Δελεμούζου, ὅστις ἐδίδασκε τὸν μαλλιαρισμὸν καὶ τὴν ἀθείαν, συνέταξε δὲ τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο παραπεμπτικὸν βούλευμα, τὸ ὁποῖον ἀπεκάλυψε ἔλκον τὸν βόρβορον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐσύρετο ὑπὸ ἀντεθνικῶν διδασκάλων ἡ νεολαία.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κωμῳδίας τοῦ «Ὁ χορὸς τῆς Μιχαλοῦς» ἐκαυτηρίασε τοὺς μαλλιαροὺς καθ' ὃν ἄλλως τε ἐπανεὶλημμένους ἔγραψε. Καὶ ἐκεῖνοι ἀπεπειράθησαν διὰ τῆς πλαστογραφίας σεως νεανικῶν τιμῶν στίχων νὰ τὸν πειράξουν ἀλλὰ αἱ ἀνότητοι παραμορφώσεις αὐταὶ κατεδείχθησαν ἀνίσχυροι πρὸ τοῦ κερανοῦ τὸν ὅποιον ἡ Θέμις διὰ τῆς ἀτρόμου χειρὸς τοῦ ἐξετόξευσε κατ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπέπρωτο ἀργότερον νὰ ἐγείρουν, θρασεῖς, τὸ μικρὸν ἀνάστημά των! Ἡ ἐπίθεσις τοῦ Ἀμπελᾶ κατὰ τῶν δῆθεν δημοτικιστῶν ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν φωτεινότερων σημείων τῆς δράσεώς του.

Διὰ τὰ δράματά του ἀπεφάνθησαν ἐπανελημμένους οἱ κριταὶ τῶν διαγωνισμῶν, ἄνδρες ἐκλεκτῆς μορφώσεως καὶ λεπτῆς καλαισθησίας. Ἐξήρουν τὰ πλεονεκτήματα τοῦ συγγραφέως μὲ τοιαύτας κολακευτικὰς ἐκφράσεις ὥστε νὰ μὴ χρειάζεσθαι νὰ προστεθῇ τι. Ἡ παράστασις ἄλλως τε αὐτῶν ἀπέδειξεν ὅτι καὶ τὸ κοινὸν ἡ ἐντύπωσις ἦτο ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸν ἐπαινοῦντων τὴν γνώμην.

Πρὸ δεκαετίας εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ πάθῃ ἀπὸ μίαν περιεργὸν ἀσθένειαν, ἣτις τὸν ἐκράτησεν ἐγκλειστον ἐν τῷ οἴκῳ, αὐτὸν τὸν ἀεικλήν, ἔχοντα μόνην ἀπόλαυσιν, τὸ συγγράφειν. Ὡς ἀνταποκριτὴς τῆς ἡμερησίας «Ἀντλαντίδος» καὶ συνεργάτης τοῦ εἰκονογραφημένου περιοδικοῦ τῆς ἔγραφε πλείστας ἀνταποκρίσεις ἐσχάτως δὲ ἡττοχολεῖτο εἰς ἐν δράματι περ εἶχεν ὑποβάλῃ εἰς διαγωνισμὸν. Μέχρι τῶν ὑστάτων ἡμερῶν διετήρει ἀκμαίως τὰς διανοητικὰς δυνάμεις του, αἱ ὅποιαι ἀποκλειστικῶς ἐστρέφοντο εἰς τὴν δημιουργικὴν ἐργασίαν, εἰς ἣν εἶχε ἀφιερῶσθαι ὅλην του τὴν ζωὴν.

Τὴν κηδεῖαν τοῦ παρηκολούθησαν παλαιοὶ συναγωνισταί, ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πλείστοι ἀντιπρόσωποι τῶν γραμμάτων ὡς καὶ Σωματεῖων. Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας τῶν θεατρικῶν συγγραφέων προσελθὼν κατέθεσε, προσφωνήσαντος τοῦ Μ. Λιδωρίκη, στέφανον δάφνης, περὶ τοὺς δέκαδὲ σταυροὶ ἐπλάισαν τὸ φέρετρόν του. Ἐν τῷ ναφ τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου ἐξεφώνησεν ἐπικηδεῖον ὁ διευθυντὴς τῆς «Πινακοθήκης» κ. Δημ. Καλογερόπουλος, τὸν ὁποῖον ἀναδημοσιεύομεν ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Σκρίπ» καὶ δι' οὗ χαρακτηρίζεται ἡ ἐν γένει δράσις τοῦ ἐκλιπόντος ἀειμνήστου ἀνδρός

«Διπλῇ ὀδυνηράν ποχρέωσις—συνεργασία 30τῆς εἰς τὸ στάδιον τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων καὶ ἐντολὴ τοῦ «Ἑθνικοῦ Συνδέσμου», τῶν ἀρχῶν τοῦ ὁποίου σθεναρῶς ὑπερεμάχησας—μὲ φέρει πρὸ τοῦ φερέτρου σου διὰ νὰ σοὶ ἀπευθύνω τὸν

ύστατον χαιρετισμόν.

Ζωή τόσον μακρά, ὅρασις τόσον πολυσιδή; καὶ τόσον φωτεινή, ὡς ἡ ἰδική σου, δὲν εἶνευ νυκτὸς οὔτε ἐν γενικωτάταις καὶ γραμμαῖς νὰ πλαισιωθῇ εἰς τὰ στενὰ ὅρια ἐνὸς ἐπικηδεῖου ἀποχαιρετισμοῦ. Ἀνῆλεις πλέον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους μας, ἥτις συμπαθεῖς θὰ ἀφιέρωσιν σελίδας διὰ τὸ ἔργον σου, ὡς ἀδεκάστου δικανικοῦ, ὡς ἀκαμάτου ἱστοριογράφου, ὡς ἀρχαίου δημοσιογράφου, ὡς αἰσθηματικοῦ ποιητοῦ, ὡς θαφνιστεφῶς δραματικοῦ συγγραφέως, ὡς εἰρωνος μεθυγράφου, ὡς γλαφυροῦ ἀφηγητοῦ. Τὴν στιγμήν αὐτήν, καθ' ἣν συνέχει ἡμᾶς θαυμάτι συγκίνησις διότι ἀποχωρίζομεθα ἐνὸς σεβαστοῦ καὶ πεφλημένου συναγωνιστοῦ, αἰσθανόμεθα μεγαλείτερο τῆκενόν τοῦ ὅποιον ἀφίνεις, διότι βλέπομεν συγχρόνως ἐξαφανιζομένην μαζί σου μία δόκιληρον ἐποχήν, μεθ' ἣς ἀρρήκτως εἶχε συνδεθῇ ἡ δράσις σου, τὸ πνεῦμα σου, τὴν καλὴν ἐκείνην ἐποχήν, καθ' ἣν ἦναι τὸ ἀττικὸν πνεῦμα, ὁ ἀγνὸς λυρισμός, τὸ πατροπαράδοτον ἦθος. Εἰς ὅλας σχεδὸν τότε τὰς ἐκδηλώσεις καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς κινήσεως ἐδράσας εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν. Αἰκίνητος τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. ἀγαθὸς τὴν ψυχὴν, εὐφάνταστος τὸν νοῦν, ἀντιλήπτωρ τοῦ Καλοῦ, ὑπῆρξες ὁ ἐμπνευστής καὶ ὁ πρωτεργάτης φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν Σωματείων. Ὁρμητικὸς τὴν

ἐμπνευστὴν, πολυγραφώτατος καὶ πολυτῶμων, διέγραφες μίαν φωτεινὴν τροχίαν εἰς τὸ στερέωμα τοῦ πνευματικοῦ ὀρίζοντος τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, εἰς τὸ ὅποιον ἄλλωστε ὀλίγοι ἐσελάγιζαν πρῶτον μεγέθους ἀστέρες. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ γήρατι δὲν σ' ἀπέλειπεν ἡ Μοῦσα. Καὶ κατὰ τὴν μακρὰν δοκιμασίαν, καθ' ἣν τὸ σῶμα ἦτο δέσμιον νόσου ἀνιάτου, ἔθυσες εἰς τὸν θάνατον, ἐπὶ τοῦ ἔποιο ἐλαμπύριζε τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς Ἰδέας. Καὶ τότε μόνην ἀπόλαυσιν, μόνην παρηγορίαν, εἶχες τὴν συγγραφὴν. Ἀφίνεις μίαν ἐργασίαν πλουσιωτάτην, ἣν δὲν θὰ παρίδῃς θεβαίως ὁ εὐσυνειδήτος μελετητὴς τῆς αὐρίων. Κατέρχεται εἰς τὸν τάφον, πολῦτιμὴ φίλε, μετὸν στέφανον τῆς δικαιοσύνης, τὸν ἔποιο κοσμοῦν τὰ ἄνθη τοῦ Ἑλικῶνος. Πρὶν ἢ στουγνὴ χεῖρ τοῦ Θανάτου σ' ἐγγίση, ἄλλαι χεῖρες, τῶν Μουσῶν, ἐσχόρπισαν ἐπὶ τοῦ ἐμπνευσμένου μετώπου σου φύλλα δάφνης. Αὐτὰ σὲ συνοδεύουν καὶ νεκρόν, ραντισμένα μετὰ δάκρυα ἐκείνων οἱ ὅποιοι σὲ ἠγάπησαν καὶ σὲ ἐξετίμησαν. Ἀνὴρ εἶνε ἀνάγκη νὰ εὐχρηθῇ τὴν μνήμην σου αἰώνιαν. Διὰ τῶν πολυμόχθων ἀγώνων σου, διὰ τῶν ὥραιων ἔργων σου τὴν ἐξησφάλισες. Μία ζωὴ ὥσάν ἡ ἰδική σου, ζωὴ πνευματικὴ, φυγαδεύει τὸν θάνατον, ἐκμηδενίζει τὴν λήθην. Ὁ θάνατος δι' ἐσὲ εἶνε ζωὴ. Χαῖρε !

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ΕΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Ἐν τῇ κέντρῳ τῆς Βουκοβίνας, εἰς μίαν ἐκ τῶν ὠραιότερων τοποθεσιῶν τῶν Καρπαθίων ὀρέων, ἐγείρεται εἰς ὕψος 627 μ. τὸ μοναστήριον τῆς Πούτνας. Ἰδρυτὴς τῆς ὑπῆρξεν ὁ ἡγεμὸν τῆς Μολδαβίας Στέφανος ὁ Μέγας (1457-1504) τοῦ ὁποῦ ἡ δευτέρα σύζυγος Μαρία ἀνήκεν εἰς τὸν οἶκον τῶν Παλαιολόγων. Τὸ μοναστήριον τοῦτο ἐκτίσθη ὑπὸ Ἑλληνοῦ ἀρχιτέκτονος, ὀνόματι Θεοδώρου, ἐπερατώθη δὲ τὸ 1470. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ παρουσιάζει σήμερον ὀλίγα μόνον ἔχνη τῆς πρώτης μορφῆς του, ἐνεκα τῶν ἐπανειλημμένων καταστροφῶν καὶ ἀνοικοδομήσεων ἕως ὑπέστη. Ὡς ἐκ θαύματος ὅμως διέσωσε πλουσίαν συλλογὴν εἰκόνων, ἱερῶν σκευῶν, ὡφασμάτων καὶ ἀμφίων, ἥτις ἔχει μεγάλην ἱστορικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀξίαν. Πρέπει δὲ πράγματι νὰ ἐφείλωμεν χάριτας εἰς τὸν γνωστὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ιασίου κ. Ταφραλὴ διότι κατέδειξε τὴν σπουδαιότητα τῆς συλλογῆς ταύτης διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς τέχνης ἐν τῇ σοφῇ καὶ λαμπρῷ εἰκονογραφημένῳ ἔργῳ του *Le tresor byzantin et roumain du monastere de Poutna*, Paris 1925. Δύο τόμοι.

Τὸ πολυτιμώτερον μέρος τῆς συλλογῆς ἀπο-

τελοῦσιν ἀντικείμενα καθαρῶς βυζαντινῆς προέλευσεως. Τοῦτο ἐξηγεῖται, ἂν ἀναλογισθῇ τις ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς μονῆς Μαρία ὀπῆρξεν Ἑλληνίς. Ὁ πατὴρ τῆς Οὐλοῦδης ἀνεψιὸς τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζούντος Δαβὶδ κατῶρθωτε νὰ ἱδρύσῃ μικρὰν ἡγεμονίαν ἐν Κριμαίᾳ μετὰ πρωτεύουσιν τὴν πόλιν Μάγκοι, ἀναγνωρίσας τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ χάνου τῶν Ταρτάρων. Ἐπὶ τοῦ οἴου τοῦ ὅμως καὶ διαδόχου τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ Τούρκοι κατέλαβον καὶ κατέστρεψαν τὴν πόλιν ταύτην τὸ 1476 ἐν τῇ μονῇ τῆς Πούτνας σώζεται ὁ τάφος τῆς. Οὐδεμία δὲ ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ Μαρία αὕτη ἔφερον εἰς τὴν Μολδαβίαν τὰ περισσότερα τῶν βυζαντινῶν ἀντικειμένων τῆς Πούτνας, τὰ ὅποια ἡ οἰκογένειά της θὰ εἶχε διασώσῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἐκ Τραπεζούντος πρὸ τῆς ἀλώσεως τῶν δύο τούτων πόλεων. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων τῆς Πούτνας καὶ ἐκεῖνα ἀκόμη τὰ ὅποια κατεσκευάσθησαν ἐν Μολδαβίᾳ δεικνύουσι μεγίστην τὴν ἐπιδράσιν τῆς βυζαντινῆς τέχνης· ὁ κ. Ταφραλὴ μάλιστα ὑποθέτει ὅτι ἐπ' ἀφορμῇ τοῦ γάμου τῆς Μαρίας θὰ μετηνάστευσαν εἰς τὴν Μολδαβίαν Ἑλληνες τεχνίται οἵτινες μετέδωσαν ἐκεῖ τὰς μεθόδους